

JAARVERSLAG MOLEN “DE LELIE”

2017

Jesse in 't Veld

01-01-2018

korenmolendelelie@gmail.com

Voorwoord

Het jaar 2017 is alweer ten einde. Voor de molen was het weer een jaar met veel gebeurtenissen. Veel bezoekers, veel omwentelingen en bovenal veel projecten die de molen weer meer grandeur moeten geven. Dat we al goed op weg zijn blijkt uit de vele positieve reacties die we in het afgelopen jaar van bezoekers en betrokkenen hebben ontvangen. De molen leeft in het dorp en veel omwonenden geven aan te genieten wanneer de molen draait. Daar zijn we stiekem toch wel trots op en we hopen ook in het komende jaar onze activiteiten met passie voort te zetten.

In de zomer van 2017 vormde de molen het decor van een populair Japans tv-programma dat miljoenen kijkers trekt.

Het jaar 2017 kende een aantal hoogtepunten. Zo werd de buil (zeefmachine) opgehangen aan de zolder, werd de restauratie van de koekenbreker voltooid, kregen de ramen en deuren een nieuwe lik verf, werd in de laatste maand van het jaar een aandrijving op de luizolder gemaakt voor de koekenbreker en een graanpletter en verscheen de molen beeldvullend in een populair Japans Tv-programma. Maar naast de praktische klussen mochten we ook de eerste 'Vrienden van De Lelie' verwelkomen. Naast een financiële ondersteuning van de molen zijn zij ook onze ambassadeurs die de molen een warm hart toedragen.

In het komende jaar staan er weer een aantal projecten op het programma. Zo zal de kelder onder de molen geheel worden ontdaan van het opvulzand, zullen de buil en de koekenbreker werkend worden gemaakt, krijgt de molen een welverdiende schilderbeurt en zullen er nog meer vrienden worden geworven.

Ten slotte wil ik graag mijn dank uitspreken aan iedereen die in het afgelopen jaar een bijdrage heeft geleverd aan de instandhouding van de molen in welke vorm dan ook. In dit kader ben ik ook het bestuur van de Stichting Molens Binnenmaas erkentelijk voor hun inzet voor het behoud van de molen en de vrijheid die ons als vrijwilligers geboden wordt om door zelfwerkzaamheid veel aan de molen te mogen doen.

Namens de molenaars en vrijwilligers van korenmolen "De Lelie" te Puttershoek wens ik u veel leesplezier in het jaarverslag van 2017.

Jesse in 't Veld – Molenaar "De Lelie"

Inhoud

Voorwoord.....	1
Inhoud	2
Activiteiten 2017	3
Molenaars.....	4
Leerling molenaar(s).....	4
Maalactiviteiten.....	4
Jaarcijfers.....	5
Openstelling.....	5
Bezoekers	5
Molenbiotoop.....	6
Educatie	7
Inventaris.....	7
Veiligheid	10
Onderhoud	11
Restauratie kelder en motorhuis.....	12
Molenerf.....	12
Aantal omwentelingen	13

Activiteiten 2017

Ook in 2017 hebben we met de molen weer deelgenomen aan een aantal evenementen. Wanneer mogelijk hebben we geprobeerd om extra activiteiten te organiseren rondom een evenement. Hieronder een kort overzicht van de gevoerde activiteiten:

Tour langs de boer (25 mei)

Op donderdag 25 mei (hemelvaartsdag) deden wij met de molen traditiegetrouw weer mee met Tour langs de Boer, een succesvol evenement dat jaarlijks het boerenbedrijf in de streek op de kaart zet. Ook een aantal molens doen hier jaarlijks aan mee. Tijdens deze editie hebben we een groot gedeelte van de dag molenpannenkoeken gebakken en konden de kinderen zelf graan malen met de handmolen. Het was wederom een groot succes, want ca. 200 mensen wisten de weg naar de molen te vinden!

Veel animo tijdens de Molen- en Natuurwandeling op Open Monumentendag (10 sept.)

Nationale Molendag (13 mei)

Op zaterdag 13 mei was het weer trationeel Nationale Molendag. Al decennia lang is de molen een vaste deelnemer aan deze molendag. Naast het geven van rondleidingen konden kinderen ook zelf granen malen met de handmolen. Met 60 bezoekers, waaronder oud-molenaar Gerard de Vlieger met gezin, was het weer een prima editie!

Open Monumentendag (9 en 10 september)

Op zaterdag 9 en zondag 10 september waren er weer de Open Monumentendagen. Op deze dag staan alle Nederlandse monumenten centraal en stellen veel eigenaren hun monument open voor het publiek. Ook dit jaar hebben we hier weer aan deelgenomen en wel op beide dagen. Zowel op zaterdag als op zondag konden bezoekers de (draaiende) molen uitgebreid bekijken. Daarnaast werd er op zondag weer een molen- en natuurwandeling georganiseerd i.s.m. het Hoekscheewaards Landschap. Met ca. 15 deelnemers kon ook deze activiteit weer als geslaagd worden beschouwd. Zelfs een gezin uit het Westland nam hieraan deel! In totaal hebben ca. 60 bezoekers de molen in dat weekend bezocht.

Molendag Hoeksche Waard (21 oktober)

Op zaterdag 21 oktober, de derde zaterdag van oktober, organiseren de molenaars van de Hoeksche Waard traditioneel de Hoeksche Waardse Molendag. Op deze dag konden bezoekers niet alleen de molen bekijken, ook konden kinderen hun spierballen tonen aan de handmolen. Daarnaast verkochten we op die dag weer vers gebakken Puttershoekse Punten én was molenaar Jan Eeland (molenaar op De Korenbloem in Zonnemaire) aanwezig met zijn anieke ééncilinder petroleummotor met maalsteen. Ook dit jaar konden bezoekers weer stempels sparen voor een pannenkoek bij restaurant Peter Pan in Mijnsheerenland. Maar liefst 80 tot 100 mensen wisten de molen te vinden die dag, een prachtige score!

Molenaars

Gedurende 2017 is de molen door 2 molenaars bemand geweest:

1^e molenaar: Jesse in 't Veld

2^e molenaar: Piet Lodder

In de loop van 2017 heeft Piet aangegeven minder te willen gaan draaien op de woensdagen. Wel blijft hij beschikbaar voor groepen en schoolklassen die doordeweeks langs willen komen. Om de molen meer te kunnen laten draaien, met name doordeweeks, zou een extra molenaar erbij gewenst zijn. In de loop van 2017 zal hiervoor wellicht een vacature worden uitgezet.

Gedurende het jaar is de molen bij afwezigheid van een der molenaars enkele keren bemand geweest door Wim van der Giesen (Westmaas), Tony Hop (Made/Raamsdonksveer), Tom Blaak (Rijsoord) en Jan Bruins (Mijnsheerenland e.a.)

De malende molen in het najaar van 2017

Leerling molenaar(s)

Vanaf september 2017 is Nick van Veen uit 's-Gravendeel als leerling-molenaar op de molen gekomen. Nick heeft altijd al wel interesse in molens gehad en heeft dit jaar besloten om daar meer vorm aan te willen geven. Naast het lessen op Puttershoek is hij ook regelmatig op de korenmolen van Schoorl (NH) te vinden. Naast Nick hebben ook Mauro van Werkhoven en Danny Groenenboom verschillende dagen op de molen doorgebracht in het kader van hun molenaarsopleiding. We hopen natuurlijk van harte dat zij de molenaarsopleiding met goed gevolg zullen doorlopen en zo het molenaarsambacht door te kunnen geven aan volgende generaties.

Maalactiviteiten

Ook in het afgelopen jaar hebben we het koppel maalstenen in de molen weer regelmatig gebruikt voor het doel waarvoor hij gemaakt is. In 2017 hebben we in totaal 500 kg tarwe gemalen voor de eigen particuliere verkoop. In tegenstelling tot het resultaat van twee jaar geleden (750 kg) is er een lichte daling te zien, die o.a. samenhangt met het groter aantal evenementen in 2016 waarbij er meer meel en/of broden werden verkocht. Naast eigen tarwemeel en bloem verkopen we ook diverse andere producten die van andere molens afkomstig zijn, waaronder die in Zuid-Beijerland en Biggekerke.

Tijdens het malen wordt er altijd een bepaalde hoeveelheid meelstof ontwikkeld dat zich vooral op de begane grond afzet tegen allerlei onderdelen. Om zowel op de steenzolder als de maalvloer de verspreiding van het stof te beperken hebben we stofplanken in de steenkuip gemaakt en een tweede stoflap aan de maalbak. We hopen dat we op deze manier de verspreiding van stof verder beperkt te hebben.

Naast het malen en werkzaamheden rondom het koppel maalstenen zijn we in 2017 ook begonnen met het aanbrengen van productlabels op onze productverpakkingen. Niet alleen ziet de verpakking er hierdoor strakker uit, ook voldoen we nu aan de landelijke wetgeving hieromtrent.

Jaarcijfers

In totaal hebben we **ca. 978** pakjes meelproducten in ons winkeltje verkocht het afgelopen jaar, goed voor een jaarmzet van **ca. € 1573,80** en een winst van **ca. € 613,17**. Deze getallen zijn echter een indicatie omdat pas vanaf september jl. de precieze cijfers van de meelverkoop zijn bijgehouden. Vanaf september 2017 zijn er **326** pakjes meel verkocht, resulterend in een omzet van **€ 524,60** en een winst van **€ 204,39**.

In totaal is er in 2017 voor **€ 1538,54** uitgegeven aan ijzerwaren, meelvoorraden, inventaris, verfwaren en overige kosten. Deze uitgaven werden bekostigd door giften, de opbrengsten uit de meelverkoop en de verkoop van overige spullen, waaronder twee brommers, waarover meer verderop in dit verslag. Op 31 december 2017 bedroeg het eigen vermogen van De Lelie **€ 1201, 89**.

Openstelling

In het afgelopen jaar is de molen vrijwel elke zaterdag geopend geweest van 10:00 tot 17:00 uur. Daarnaast werd er bij voldoende wind ook op zondagmiddagen gedraaid van 14:00 tot 17:00 uur en enkele keren doordeweeks. Door het wegvallen van Piet Lodder als vaste 'woensdagmolenaar' is de molen niet standaard meer op deze dag geopend in de zomer. Wellicht dat dit in de toekomst weer ingevuld kan worden.

Molentaal

Om met de molen uiting te geven aan vreugde of rouw worden traditioneel een tweetal wiekstanden gebruikt. Hieronder een kort overzicht:

Vreugdestand:

- Van 7 tot 10 december 2017 heeft de molen in de vreugdestand gestaan vanwege de inschrijving van het molenaarsambacht op de lijst van Immaterieel Erfgoed van de Unesco.
- De molen heeft op 27 april (Koningsdag) de gehele dag in de vreugdestand gestaan met de driekleur in de bovenste wiek.

Rouwstand:

- De molen heeft dit jaar niet in de rouwstand gestaan.

Bezoekers

In totaal hebben **1352** mensen de molen in 2016 bezocht, een lichte daling ten opzichte van vorig jaar.

Molenbiotoop

Een windmolen zoals De Lelie heeft een goede toestroom van wind nodig om goed te kunnen functioneren. Een molen die te weinig wind vangt kan zijn werk niet goed doen, maar kan ook schade oplopen vanwege onverwachte windvlagen. Daarnaast zorgt hoog opgaand groen en bebouwing er tevens voor dat de molenaar de lucht niet goed kan waarnemen, waardoor zware buien over het hoofd kunnen worden gezien. De 'molenbiotoop', zoals de omgeving van de molen heet, is dus essentieel voor een goede en veilige werking van de molen.

In het afgelopen jaar hebben we op meerdere fronten weer aandacht aan de biotoop besteed. Zo zijn er tijdens de landelijke Natuurwerkdag op 4 november met een groepje vrijwilligers een groot aantal opgeschoten elzen verwijderd in de tuin van de burens. Door het verwijderen van deze bomen is de molen vanuit het Simonsdijkje weer mooi in het zicht komen te staan, is de windtoevoer verbeterd en is het uitgesloten dat er in de toekomst een grotere windbeperking zou ontstaan. Onze dank hiervoor gaat nogmaals uit naar Els en Jankees Leeuwenburgh, die op die dag ook nog voor een voortreffelijke lunch hebben gezorgd!

Naast het werken aan verbetering van de biotoop in het landschap zelf, zijn we ook aanwezig geweest bij de informatieavond van het nieuwbouwproject "De Waterborg" op het terrein van het vm. stoomgemaal 't Hooft van Benthuisen en het HAABO-terrein. In verband met de molenbiotoopregeling mogen de nieuw te bouwen opstallen niet hoger zijn dan een bepaalde hoogte. De opstallen die in het oude ontwerp waren weergegeven voldeden hieraan, maar het nieuwe ontwerp was hier nog niet aan getoetst. Om deze hoogte te bewaken is er regelmatig contact tussen de gemeente Binnenmaas en de voorzitter van Stichting Molens Binnenmaas.

Impressie van de natuurwerkdag op 4 november 2017

Educatie

Molens zijn aantrekkelijke locaties voor educatie, met name voor basisscholen. Naast het leren over het verleden, graansoorten, techniek en gewichten mogen de leerlingen ook met de molen zelf aan de slag. Tijdens een bezoek aan de molen mogen zij o.a. de kap een stukje kruien (draaien) en de vang lichten (rem eraf halen). Op 29 september hebben ca. 13 leerlingen van een basisschool uit Heinenoord een bezoek aan de molen gebracht. Naast een rondleiding door de molen mochten zij ook, als eerste schoolklas, aan de slag met de handmolen. Ze kregen er volgens collega Piet geen genoeg van! Daarnaast zijn er dit jaar in het kader van Kerngericht Werken Maasdam/Puttershoek stappen gezet tot het ontwikkelen van een educatief product voor de basisscholen, waar de molen uiteraard deel vanuit gaat maken. Enerzijds gaat dit product over de weg van graan tot brood, anderzijds over de rijke historie van Puttershoek.

Naast het bezoek van de basisschool kregen wij ook bezoek van een enthousiaste en geïnteresseerde groep mensen met een migratieachtergrond, die vanuit Bibliotheek Hoeksche Waard een bezoek aan de molen brachten.

Inventaris

Kleine goederen

In het afgelopen jaar is er op het gebied van de inventaris weer veel gebeurd in de molen. Om het verhaal van de molen goed uit te kunnen dragen proberen we het interieur en exterieur van de molen zo authentiek mogelijk te houden. Zo hebben we de molen in het afgelopen jaar weer voorzien van een aantal reclameborden, waaronder van Zwaardemakers, P. Sluis, Delfia en Wessanen. Het ligt in het vooruitzicht om in 2018 twee emaille reclameborden van *'Delfia Oliefabrieken'* en *'Wed. P. de Jongh, zaadhandel en boomkwekerijen'* aan de zuidoost-deur op te hangen, zoals die vroeger aanwezig waren. Deze reclameborden laten zien dat er op de molen ook veel aanverwante producten werden verhandeld en dat de handel in veevoeders de boventoon voerde in het maalbedrijf.

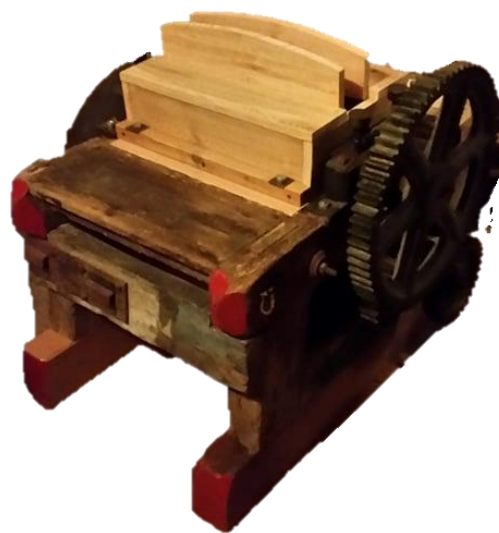
Wat betreft het malen hebben we in het afgelopen jaar op de maalvloer een rek gemaakt om lege zakken in op te bergen. Deze konden we voorheen nergens fatsoenlijk kwijt. Ook hebben we op de meelkoker een groot aantal oude molenfoto's opgehangen. Dit beeld zag je vroeger op veel korenmolens, dus het leek ons een leuk idee om dat hier ook toe te passen. Wellicht is het vroeger ook al geweest, maar daar ontbreken helaas gegevens van aangezien de oude meelkoker in 1955 is vervangen door een nieuwe. Buiten dat geeft het overigens een fraaie aanblik!

Om de maalzolder een meer authentieke aanblik te geven – in 1955 is het meeste oude interieur verwijderd – hebben we naast de meelkoker een houten kastje aan de muur gehangen, gemaakt van een oude veilingkist. Hier zijn o.a. een pot vet, riemkrammen én een 'geheimpje' in neergezet. In het deurtje zit een spiegeltje verwerkt, wat op meer molens vanouds te zien was. Waarschijnlijk waren korenmolenaars een beetje gesteld op hun uiterlijk. Tot slot hebben we voor bij het koppel maalstenen een oude houten meelschip gekregen van Annee Bos uit Numansdorp, die we een mooi plaatsje hebben gegeven op de steenzolder.

Grote goederen

Naast de wat kleinere voorwerpen hebben we in het afgelopen jaar ook een aantal grote voorwerpen aan het interieur toegevoegd of opgesteld. Zoals wellicht bekend staat er al een aantal jaren een zgn. centrifugaalbuil (meelzeefmachine) op de begane grond. Deze buil hebben we ca. 2 jaar geleden gekocht van beroepsmolenaar Johan Kees uit het Brabantse Budel. Omdat de machine behoorlijk zwaar is was 'even ophangen' een uitdagende klus. Op 23 september jl. heeft molenmaker Domien Akkermans van de Restauratiewerkplaats Schiedam de buil kosteloos voor ons aan de steenzolder gehangen. In ruil daarvoor heeft hij het kleine elektrisch aangedreven maalsteentje wat beneden stond mee mogen nemen. Deze 'maalstoel' hoorde niet origineel bij de molen en had ook geen actieve functie. Door het weghalen van dit maalstoeltje hebben we op de vrijgekomen plaats een ouderwetse linnenkast neergezet om de meelproducten en folders in te kunnen uitstallen. Een grote verbetering! Wat betreft de buil kunnen we melden dat er inmiddels voorbereidingen zijn getroffen tot het maken van de aandrijving, hetgeen in 2018 meer vorm zal gaan krijgen.

In het jaarverslag van 2016 schreven we dat we een zgn. koekenbreker over hadden genomen van de korenmolens van Nieuw-Lekkerland. In het afgelopen jaar zijn we flink bezig geweest met de restauratie van deze machine. Zo is de basis van het houten onderstel geheel vervangen, is het ijzerwerk ontroest en het draaiende werk weer gangbaar gemaakt, is er een nieuwe afvoerbak gemaakt en een afschermkap over de bovenste breekrollen. Als de spreekwoordelijke kers op de taart hebben we afgelopen december het originele fabrieksplaatje van *Kleinbussink en Zonen* uit Apeldoorn op de machine aangebracht. Direct na de voltooiing van de restauratie zijn we begonnen met het maken van een aandrijving vanaf de luizolder. Dankzij donaties van de Restauratiewerkplaats Schiedam (as + lagers, hout en ijzerwaren) en Bandenservice Numansdorp (autoband) was het mogelijk om in redelijk korte tijd een aandrijving samen te stellen. Begin december jl. is met de bouw begonnen en op 29 december is er proefgedraaid. In het eerste kwartaal van 2018 zal de aandrijving op de koekenbreker worden aangesloten.

De gerestaureerde koekenbreker

In het najaar van 2017 kwamen we via Facebook in contact met een Belgisch molenaarrechtspaar die een groot aantal maalderijonderdelen aanbood. Samen met een bevriend molenaar uit Woudrichem hebben we besloten twee graanpletters over te nemen, waarvan er één bestemd is voor Puttershoek en de andere voor Woudrichem. Deze pletter, waarmee granen kunnen worden geplet (bijv. voor haveremout) zal een plaats krijgen op de luizolder en aangedreven worden door de zojuist genoemde aandrijving.

Als laatste grote aanwinst in de inventaris hebben we in de zomer van 2017, dankzij een aanzienlijke gift van mw. Kleinendorst, een oude Vlaamse huismolen weten te bemachtigen. Een huismolen is een handmolen met horizontale maalstenen, die in het verleden op Vlaamse boerderijen werden gebruikt voor de eigen meelvoorziening. Nu is zo'n Vlaamse huismolen in de Hoeksche Waard wellicht geografisch een beetje verwarrend, maar jeugdige bezoekers kunnen door het gebruik van deze handmolen ideaal leren hoe het maalproces precies in zijn werk gaat en hoeveel kracht daar voor nodig is. Een zeer waardevolle aanvulling op de bestaande inventaris!

De Vlaamse huismolen

Buiten het aanschaffen van nieuwe objecten doen we ook wel eens overbodige spullen van de hand. Het betreffen hier dan objecten die niet van origine in (onze) molen thuis horen. Zo stonden er in het motorhuis nog twee Honda brommers van vorig molenaar Vincent van Dinter. Omdat het motorhok t.z.t. gerestaureerd dient te worden moesten deze brommers een keer weggehaald worden. Na overleg is besloten om de brommers op Marktplaats te zetten, hetgeen ook nog zorgde voor extra publiciteit in het Algemeen Dagblad. Onder het motto '*Brommers kopen, kelder open*' werd duidelijk gemaakt dat de opbrengst van de verkoop ten goede zou komen aan de restauratie van de kelder. Binnen enkele weken waren beide brommers verkocht, hetgeen niet alleen meer ruimte in het motorhuis heeft opgeleverd maar ook voor een financiële basis heeft gezorgd voor de restauratie. Een goed begin!

'Brommers kopen, kelder open', foto van Jeffrey Groeneweg in het AD

Veiligheid

Het onderdeel veiligheid is op de molen elk jaar een punt van aandacht. Door telkens opnieuw de veiligheidsrisico's in en om de molen af te bakenen trachten we het bezoek aan, en het werken met de molen zo veilig mogelijk te maken. De molen zelf is een werktuig van bijna 200 jaar oud, die uit een tijd stamt dat er niet erg op veiligheid werd gelet. Het is helaas niet mogelijk om een molen 100% veilig te maken. Wel kunnen we het risico op ongelukken zo klein mogelijk maken door o.a. het plaatsen van traphekken, leuningen, afschermingen en waarschuwingsborden. Ook in het afgelopen jaar hebben we getracht de veiligheid in de molen verder te verbeteren. Zo zijn er door collega-molenaar Vincent van Dinter veiligheidsbordjes gemaakt voor alle molens in Binnenmaas, waarop bezoekers gewaarschuwd worden voor het draaiende wiekenkruis. Deze bordjes vallen goed op en zijn hopelijk afdoende om bezoekers ervan te weerhouden over de afzetting heen te stappen, hetgeen in den lande, raar maar waar, elk jaar weer een aantal keren gebeurt.

Naast de verbetering van de afzetting van het wiekenkruis hebben we ook een houten bak rondom de koningsspil op de luizolder gemaakt. De afscherming die hier reeds stond was niet afdoende omdat vooral kinderen hun handen tussen de latten door staken. De dichte bak maakt dit nu onmogelijk. Daarnaast kan deze ook niet beklommen worden. Om de authentieke sfeer op deze zolder te behouden is ervoor gekozen om de bak van tweedehands hout te vervaardigen.

De veiligheid in het algemeen wordt op de molen getoetst aan de hand van een op maat gemaakte RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie). Deze RI&E zal volgend jaar weer getoetst worden. Een terugkomend punt op de agenda van veiligheid blijft een deugdelijke afscherming van het erf d.m.v. een tweetal houten hekwerken. Helaas ontbreekt het zowel bij de molen als bij de molenstichting momenteel aan financiële middelen om deze hekwerken te vervaardigen. Het ligt in het vooruitzicht om hier in 2018 meer vorm aan te gaan geven.

Ter verbetering van de veiligheid bij de (steile) trappen hebben we in het afgelopen jaar touwen langs de trappen gehangen in aanvulling op de reeds bestaande leuningen. Niet alleen is de veiligheid hierdoor verbeterd, ook is er weer een authentiek element teruggekeerd. Ter verbetering van de veiligheid tijdens een stroomstoring zijn er op elke zolder, conform de RI&E, zaklampen opgehangen.

Onderhoud

Gedegen onderhoud is noodzakelijk om een monument als De Lelie in een goede conditie te houden. Achterstallig onderhoud zal in een later stadium altijd tot extra kosten leiden en dat is zonde van het geld. Ook in het afgelopen jaar hebben we veel aandacht besteed aan het onderhoud van de molen. Hieronder volgt een overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden.

Extern

In het afgelopen jaar heeft Hommema bliksembeveiliging de bliksemafleider van de molen hersteld. Hierdoor is de molen weer goed beveiligd tegen mogelijke blikseminslagen. Naast deze reparatie zijn er verder geen externe bedrijven werkzaam aan de molen geweest voor het onderhoud.

In eigen beheer

In eigen beheer zijn er in het afgelopen jaar weer veel werkzaamheden gedaan aan het onderhoud van de molen. Grotere ingrepen waren het verlagen van de springbeugel boven de pen van de bovenas (wiekenas). Vooral bij het vangen (stilzetten van de molen) bij grotere snelheden had de pen van de as nogal eens de neiging omhoog te komen. Wanneer de molen bijna stilstond kwam deze vervolgens weer met een klap terug in het penlager. Door de ruimte tussen de beugel en de pen te beperken tot enkele millimeters wordt voorkomen dat de as omhoog kan komen. Na het verlagen van deze beugel is dit euvel niet meer voorgekomen. Een hele verbetering!

Naast het verlagen van de springbeugel is ook een gedeelte van het gaande werk (draaiende deel) van de molen in de bijenwas gezet, zodat alle wielen netjes soepel blijven draaien. Ook is het halslager van de bovenas geheel ontdaan van oud vet, hetgeen niet alleen een emmer vol vet opleverde maar ook een molenaar met handen als die van een stoker! Als laatste klus aan het gaande werk van de molen hebben we kettinggaten in de onderste windborden van het wiekenkruis gemaakt, zodat niet telkens het onderste windbord eruit moet om de ketting om de roede te kunnen doen. Deze gaten schelen een hoop gesjouw en doordat het bord kan blijven zitten geeft het ook een nettere aanblik.

Buiten het gaande werk van de molen om hebben we ook diverse onderhoudsklussen uitgevoerd aan het staande werk, waaronder het schoonmaken van de gevelsteen in de romp, het schilderen van alle ramen (7) en deuren (3) en het hek langs de dijk door vrijwilliger Jan van Rotterdam. Naast het schilderwerk heeft Jan ook de rollagen rond de ramen en deuren ontdaan van mos, wat voegwerk hersteld en regelmatig het erf keurig bijgehouden. We zijn hem hiervoor dan ook zeer erkentelijk! Zonder Jan's bijdragen aan het onderhoud had de molen er nu niet zo netjes bijgestaan.

Wat betreft het onderhoud in het algemeen is er in het afgelopen jaar een opname geweest voor het nieuwe PIP-Plan (Periodiek-Instandhoudings-Plan) voor de SIM-2019-2024 (Subsidiëring Instandhouding Monumenten) van het Rijk. Daarnaast is er met de onderhoudscommissie van de Stichting Molens Binnenmaas een overzicht gemaakt van de uit te voeren onderhoudswerkzaamheden in 2018. In 2018 zal er o.a. een schilderbeurt en onderhoud aan de kap en wieken plaatsvinden.

Restauratie kelder en motorhuis

Een bijzonder project in het afgelopen jaar vormde toch wel het onderzoek naar de kelder onder de molen. De aanwezigheid van deze kelder was reeds bekend, maar gedetailleerde informatie over de diepte en uitvoering was nog niet bekend. Nu is dit over het algemeen gemakkelijk na te gaan, zij het dat deze kelder sinds 1955 geheel gevuld is met zand. Sinds 1902 was er in deze kelder een overbrenging ondergebracht van de stoommachine naar het binnenwerk van de molen. De kelder is echter ouder dan 1902 en de oorspronkelijke functie is nog onbekend. Na het peilen van de diepte in de zomer van 2017 hebben we in de weken daarna een gat weten te graven van 1,75 diep en ca. 2,5 m² groot. Tevoorschijn kwamen een plavuizen keldervloer, een tweetal gemetselde poeren, een groot stuk molensteen, stukjes steenkool en een houten katrolschijfje. Het grote stuk molensteen doet vermoeden dat de maalstenen die tijdens de restauratie van 1955 zijn verwijderd ter opvulling in de kelder zijn gemikt. Verder onderzoek zal dit uit moeten wijzen.

De kelder was aan de noordoostzijde vanouds verbonden met het in 1902 aangebrachte motorhuis. De kracht van de stoommachine kon d.m.v. een leren riem door een gat in de molenromp de overbrenging in de kelder aandrijven. Dit gat is in 1955 vanwege het dichtgooien van de kelder dichtgemetseld. Het motorhuis, dat inmiddels al decennia leeg is, verkeert in een matige staat en heeft last van vochtdoorslag. Een algehele restauratie biedt ons de mogelijkheid het verhaal van de stoomaandrijving op een eigentijdse wijze (projectie van animatie) aan de bezoeker te vertellen. Het ligt in het vooruitzicht om in 2018 meer vorm aan dit project te gaan geven.

Molenerf

Naast onderhoud aan de molen zelf is er in 2017 ook aandacht besteed aan het onderhoud van het molenerf. Naast het noodzakelijke maai- en snoeiwerk hebben ook dit jaar weer de kruipalen gewit en is alle wildgroei ten oosten van de molen zo goed als mogelijk verwijderd. Als letterlijke mijlpaal in het onderhoud van het erf hebben we in het afgelopen jaar het ijzeren hectometerpaaltje gerestaureerd. Dit paaltje geeft aan hoeveel kilometer en hectometer het nog verwijderd is van Den Haag. Waarom nu zo'n belangrijk paaltje in Puttershoek zult u wellicht denken? De reden daarvoor is het Schouteneinde, dat onderdeel was van de Route Imperiale IIIe klasse nr. 65. Deze route liep van Parijs naar Den Haag en doorkruiste de Hoeksche Waard vanaf Strijen-Sas tot Goidschalxoord. De Puttershoekse Molendijk was een zijtak en vormde een verbinding met Dordrecht. Door Jan van Rotterdam is het paaltje geheel in originele kleuren geschilderd en afgebakend met een klein grindbakje. Het is zodoende de eerste gerestaureerde hectometerpaal in de Hoeksche Waard. Leuk om te vermelden is dat de Werkgroep Schouteneinde momenteel hard aan de weg timmert om een groot gedeelte van de hectometerpaaltjes in de Hoeksche Waard gerestaureerd te krijgen. Een initiatief dat ook in andere streken navolging verdient!

Aantal omwentelingen

Door middel van een door op de bovenas aangebrachte teller wordt het aantal omwentelingen van het wiekenkruis geregistreerd. Na elke draaidag wordt de tellerstand genoteerd in het logboek van de molen. Tegelijk worden dan het aantal omwentelingen uitgerekend. Elk jaar wordt er, na gelang het aantal omwentelingen, door de provincie een draaipremie uitgekeerd. In 2017 zijn het aantal omwentelingen wederom gestegen ten opzichte van vorige jaren.

In de onderstaande tabel staan het aantal omwentelingen per jaar vermeld:

2011	113.183
2012	62.270
2013	61.491
2014	256.876
2015	286.076
2016	297.921
2017	308.225

